

Põllumajandusliku keskkonnatoetuse seire ja hindamissüsteemi indikaatorite “Mahetoodanguna müüdavate mahetoodete osakaal” ja “Ettevõtjatulu” analüüs 2003. a andmetel, aruanne 2004

Tellija: Põllumajandusuuringute Keskus

Töö teostaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Tartu, 14. jaanuar 2005

Kokkuvõte

Indikaatori „mahetoodanguna müüdavate toodete osakaal” jaoks andmete kogumiseks intervjueriti 35 mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevat ettevõtet, saadeti küsimustik kõigisse ettevõttesse, kes olid läbinud üleminekuaja mahepõllumajandusele, intervjueriti taustinfo saamiseks seitset mahenõustajat ja kõigist maakondadest vähemalt ühte maheinspektorit. Postiküsitluse saatis tagasi 77 tootjat.

Indikaatori „ettevõtjatulu” jaoks andmete kogumiseks intervjueriti 35 mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevat ja 21 keskkonnasõbraliku tootmise (KST) eest toetust saavat tootjat.

Uuringu autorid rõhutavad, et seoses sellega, et andmeid koguti alles esimest aastat, pole võimalik nende põhjal veel järeldusi teha. Seega on allpool kirjeldatud vaid kogutud andmetele põhinevat hetkeolukorda.

Indikaator “mahetoodanguna müüdavate mahetoodete osakaal”

Mahepõllumajanduslikult toodetud toodang loetakse mahetoodanguna müüduks juhul kui tootja on selle toodangu turustamisel ostjat mahetootmisest informeerinud (st viidanud mahepõllumajandusele).

Intervjueritud tootjad turustasid oma mahetoodangust mahedana suhteliselt väikese osa, mis varieerub oluliselt tooteliigiti. Taimekasvatustoodangut müüdi mahedana võrreldes loomakasvatustoodanguga oluliselt rohkem. Viitega mahepõllumajandusele müüdi 100% realiseeritud põldubadest ja hernestest. Kuna neid tooteid müüs aga vaid üks kuni kaks tootjat, ei saa esitatud andmeid siiski üldistada suuremale hulgale tootjatele.

Viitega müüdi ka küllalt suur osa kartulist (86%) ja tatrast (77%). Teravilja puhul on tootjate keskmisena viitega müüdnud 41% ja rapsi puhul 20% toodangust. Üle poole köögivilja müüvatest tootjatest realiseerisid kogu köögivilja viitega mahepõllumajandusele, kokku müüdi mahtu arvestades köögiviljast viitega 75%. Suhteliselt palju viidatakse ka marjade ja õunte müügil. Kaks valimis olnud maitse- ja ravimtaimede kasvatajat müüsid kogu oma toodangu viitega.

Loomakasvatustoodangust on 100% mahedana realiseeritud vaid mett (põhineb vaid ühe tootja andmetel). Elusveistest müüdi viitega mahepõllumajandusele 31%. Arvestades kõigi tootjate tootmiskahtusid, realiseeriti tootjate keskmisena piimast mahedana 6%.

Peamiseks põhjuseks, miks mahetoodangut müüdi tavatoodanguna, oli mahetoodangu töötajate ja vahendajate puudus (54% intervjueritustest). Teiseks oluliseks põhjuseks, miks ei müüdnud mahedana, loeti lõpptarbijat madalat teadlikkust (51%) ning kolmas, juba tunduvalt vähemoluline tegur oli see, et mahetoodangu eest ei saadud tavatoodanguga võrreldes kõrgemat hinda (23%). Sarnased põhjused toodi välja ka postiküsitlusele vastanute poolt.

Kõige enam mahetoodangu müüki soodustavaks teguriks pidasid intervjueritud tootjad tarbijate teadlikkuse tõstmist. Seda arvas 46% küsimusele vastanutest. Neist mitmed rõhutasid ka vajadust mahetoodete reklaami järele televisioonis ja raadios, eraldi mainiti televisiooni jätkusaadet mahepõllumajandusest. Samuti toodi esile mahemärgistuse vajalikkust ja vajadust tõhusa riigipoolse teavitustöö järele tarbijate hulgas (14%). Postiküsitlusele vastanutest tõi kõige suurem osa välja mahetöötlemise käivitamise, samuti nimetati teavituskampaniaid ja reklaami.

Indikaator „Ettevõtjatulu”

Indikaatori „Ettevõtjatulu” jaoks 2003. a andmete kogumise eesmärk oli registreerida edaspidisteks analüüsiks algandmeid perioodi kohta enne EL toetuste süsteemi rakendumist. Nende võrdlusandmete põhjal on võimalik vaadelda toetuste taseme muutumise mõju põllumajandustootjate tulude tasemele ja struktuurile ning samuti hinnata kulude taseme muutumise mõju tootmistulemustele.

Tootjatelt koguti andmeid järgmiste näitajate kohta:

- põllumajanduse osa (%) majapidamise sissetulekutes,
- põllumajandusliku toodangu müügist saadud sissetulekud,
- põllumajandustoetused (sh mahe-, loodushoiu-, investeeringu- ja muud toetused),
- kulud põllumajandustoodangu tootmiseks,
- tehtud investeeringute suurus

Kõigi mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevate majapidamiste keskmisena moodustas 60,2% kogusissetulekust toodangu müügist saadud sissetulek ning 39,8% toetused (ilma investeeringutoetusteta). Mahetoetus oli toetuste summast tootjate keskmisena 52,5%. Muud toetused kokku moodustasid 47,5% toetuste kogusummast.

Valdava enamuse tootjate jaoks (85,7% tootjatest) oli ettevõtlusest saadud tulem 2003. a positiivne. Kõige kõrgem oli see aiandustaludes, kus toetuste osatähtsus oli madal ning ka nendest ilma jäämine ei oleks tähendanud olulist langust ettevõtluse tuludes. Toetusi saamata oleks olnud kahjumis 51% intervjueritud mahetootjatest. Arvestades ka tasustamata peretöötajate palgakulude taset, oleks suurem osa küsitletud tootjatest (olenevalt peretöötajate aastase töömahu suuruseks võetud tundide arvust 60-80%) kahjumis.

2003. aastal ei olnud investeeringuid teinud 60% intervjueritud mahetootjatest. Tootjatest 14,3% oli põhivarasid muretsenud 1000 kuni 25 000 krooni eest, 8,6% 25 tuhande kuni 50 tuhande krooni eest. Ühe tootja investeeringud jäid vahemikku 100 – 200 tuhat ning kahel

EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2004-2006 PKT HINDAMINE

üle 200 000 krooni. Kuuel juhul oli investeerimise vahendite allikana kasutatud liisingut või laenu, üks tootja oli ka saanud investeeringutoetust.

Põllumajanduskeskkonna meetmete mõjust parema ülevaate saamiseks tuleks kordusintervjuudes paluda ka tootjatel endal hinnata uute toetuste saamise mõju majapidamise tulutasemele (sh toodangu realiseerimishinnale ja sisendite hindadele) ning investeerimisvõimalustele.